

Vergaderjaar 2021–2022

32 637

Bedrijfslevenbeleid

32 813

Kabinetsaanpak Klimaatbeleid

nr. 477

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 november 2021

Op 29 juni 2020 is de MKB-impacttoets Klimaatakkoord aangeboden (Kamerstukken 32 637 en 32 813, nr. 423) aan uw Kamer. Hierin heeft het kabinet vervolgstappen aangekondigd om het mkb te ondersteunen om de klimaatopgave te realiseren.

In deze brief, mede namens de Ministers van Economische Zaken en Klimaat, Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, zet ik de voortgang met het nemen van de vervolgstappen uiteen. Hiermee legt het kabinet de basis voor de ondersteuning van het mkb bij de klimaat- en energietransitie op lange termijn.

Het kabinet heeft in de Rijksbegroting voor 2022 bekend gemaakt ruim € 6,8 mld. extra te investeren in klimaatmaatregelen (Kamerstuk 35 925, nr. 1). Deze maatregelen dragen ook bij aan de ondersteuning van het mkb bij de transitie met subsidies gericht op verduurzaming van de gebouwde omgeving en duurzame energie. Ook wordt geïnvesteerd in infrastructuur voor warmte en waterstof wat de mogelijkheden om de stap naar aardgasvrij te maken vergroot.

Vanwege de uitzonderlijke situatie op de gasmarkt heeft het kabinet daarnaast recent bekendgemaakt om in 2022 een gedeeltelijke compensatie voor de stijgende energieprijzen te bieden via een verlaging van de energiebelastingen (Kamerstuk 29 023, nr. 272). Dit levert voor bedrijven een lastenverlichting van € 500 mln. op. Door de verlaging van de tarieven op elektriciteit vindt deze lastenverlichting gericht bij het mkb plaats.

Investeringsbeeld

Om bij te dragen aan de transitie naar een klimaatneutrale samenleving zal het mkb de komende jaren investeringen moeten doen om de bedrijfsvoering te verduurzamen. Zoals de MKB-impacttoets omschrijft

gaat het daarbij grotendeels om de volgende investeringen voor de sectoren die zijn meegenomen in de impacttoets:

- De bedrijfspanden moeten energiezuiniger worden vanwege de eindnorm voor 2050 voor emissiearme utiliteitsbouw, die momenteel in ontwikkeling zijn.¹ Daarnaast moet bijna alle utiliteitsbouw in 2050 van het aardgas af zijn.²
- De grotere steden hebben de mogelijkheid om vanaf 2025 zero-emissie zones voor de stadslogistiek in de stadskernen in te stellen. Hiervoor geldt voor bestelauto's een overgangsregeling tot 2028 en voor vrachtauto's een overgangsregeling tot 2030 (Kamerstuk 31 209, nr. 224). Mkb'ers met een conventionele bestelwagen of vrachtauto zullen dus moeten overwegen om voor die tijd over te schakelen naar een emissieloos alternatief.
- Mkb'ers in de glastuinbouw en melkveehouderij³ moeten investeren in energiebesparende en methaanemissie-reducerende maatregelen en overschakelen op alternatieven voor aardgas om aan de klimaatdoelen te voldoen.
- Naast bovenstaande investeringen in het verduurzamen van de eigen bedrijfsvoering, leidt het Klimaatakkoord ook tot nieuwe ondernemingskansen op het gebied van verduurzaming en zullen ondernemers hierin willen investeren. Dit geldt in het bijzonder voor bijvoorbeeld de bouw, cleantech bedrijven en softwareontwikkelaars.

Uitwerking opgave

Op basis van de inschatting van noodzakelijke investeringen zijn het afgelopen jaar in nauwe samenwerking met de betrokken bewindspersonen, VNO-NCW/MKB-Nederland, Invest-NL en de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) de knelpunten voor het mkb om deze investeringen te doen in kaart gebracht.

Mkb'ers hebben ten eerste te maken met algemene knelpunten bij de toegang tot financiering, zoals toenmalig Staatssecretaris van EZK heeft geïdentificeerd in haar Beleidsvisie mkb-financieringsmarkt uit 2019 (Kamerstuk 32 637, nr. 386). Zij lopen vaak veel risico bij het aangaan van leningen of komen er niet voor in aanmerking op basis van hun financiële positie. Vooral het kleine mkb heeft soms onvoldoende tijd en expertise om financiering te regelen. Voor veel mkb'ers worden deze problemen bovendien versterkt door de coronacrisis.

Daarnaast zijn er specifieke knelpunten bij het financieren van investeringen om te verduurzamen.⁴ Ten eerste is er bij veel mkb'ers onduidelijkheid over wat er van hen verwacht wordt op het gebied van verduurzaming en wanneer zij hier het beste mee kunnen beginnen. Informatie over de geldende of aangekondigde wet- en regelgeving, de beschikbaarheid van subsidies en het regelen van financiering, wordt vaak als ingewikkeld ervaren. Met name het kleine mkb heeft vaak onvoldoende capaciteit om zich hierin te verdiepen en om op tijd plannen te maken. Hierdoor worden soms kansen gemist. Zo is het gunstiger om apparatuur op natuurlijke vervangingsmomenten te verduurzamen, terwijl dit op andere momenten kan leiden tot onnodige extra kosten. Denk bijvoorbeeld aan vervangingsinvesteringen voor cv-ketels, gasfornuizen en

¹ Utiliteitsbouw is een verzamelbegrip waar commercieel vastgoed als winkels en bedrijfspanden en maatschappelijk vastgoed onder vallen.

² Uitzonderingen zouden kunnen gelden voor monumenten, gebouwen < 100 m², gebouwen zonder ruimteverwarming of -koeling, grote industrie.

³ Overige landbouwsectoren zijn niet meegenomen in het onderzoek.

⁴ Kamer van Koophandel, Adviesrapport Levensgebeurtenis «Duurzaam ondernemen», 2 april 2021.

bestelwagens. Ten tweede is er bij investeringen om te verduurzamen vaak sprake van onrendabele business cases en onzekerheid over het effect van duurzame alternatieven op de omzet.

Gezien deze knelpunten is het kabinet van mening dat maatregelen nodig zijn om het mkb te ondersteunen bij de verduurzaming. Deze maatregelen zijn aanvullend aan het algemene beleid voor het verbeteren van de toegang van het mkb tot financiering, zoals uiteengezet in de Beleidsvisie mkb-financieringsmarkt van de toenmalig Staatssecretaris van EZK.

Reeds genomen maatregelen

Het kabinet heeft al enkele maatregelen genomen om het mkb bij de energietransitie te ondersteunen.

Informatievoorziening en ondersteuning

In het najaar van 2020 heeft het kabinet de website www.MKBKlimaatwerk.nl gelanceerd, een digitale, interactieve tool die mkb'ers helpt met relevante informatie over verplichtingen, mogelijke maatregelen en beschikbare ondersteuning zoals subsidies. Er wordt momenteel gewerkt aan een verbeterslag van de website en eind 2021 zal een nieuwe versie online komen. Specifiek voor energiebesparing heeft MKB-Nederland, met subsidie van het Ministerie van EZK, de website Duurzaam Energie Besparen (www.deb.nl) gelanceerd om maatwerkadvies te geven aan mkb'ers voor pakketten van energiebesparende maatregelen.

Met de Subsidie Verduurzaming MKB, opengesteld op 1 oktober 2021 voor één jaar met een budget van € 28,2 mln, ondersteunt het kabinet met name het kleine mkb bij het nemen van maatregelen om te verduurzamen. Met deze subsidie kunnen mkb'ers die niet onder de Energiebesparingsplicht vallen professioneel advies en ondersteuning inkopen voor maatregelen om energie te besparen en de CO₂-uitstoot van hun bedrijfspand en bedrijfsprocessen te verminderen, rekening houdend met de financiële haalbaarheid. De kosten van dergelijke diensten kunnen voor 80% vergoed worden met deze subsidie. Mkb'ers die onder de Energiebesparingsplicht vallen zijn wettelijk verplicht om energiebesparende maatregelen te nemen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder en hier is al extra informatie over in de vorm van de branchespecifieke Erkende Maatregelenlijsten.

Sluitende business cases

Ook is een aantal nieuwe subsidies beschikbaar gesteld om onrendabele delen van investeringen te verminderen.

Dit jaar is de Investeringssubsidie Duurzame Energie (ISDE) voor zakelijke gebruikers, naast warmtepompen en zonneboilers, uitgebreid met zonnepanelen en windturbines, die helpen om het bedrijfspand richting de eindnorm voor emissiearme utiliteitsbouw te krijgen. Hiervoor is in 2021 € 40 mln. beschikbaar en in 2022 en 2023 jaarlijks € 30 mln. In het kader van de begroting voor 2022 is afgesproken dat er in de jaren 2022–2024 extra budget beschikbaar komt voor het stimuleren van de installatie van (hybride) warmtepompen door zakelijke partijen en particulieren. Ook is besloten om de budgetten voor de subsidie Stimulering duurzame energieproductie en klimaattransitie (SDE++) en de Milieu-investeringsaftrek (MIA) voor 2022 te verhogen en de steunpercentages van de MIA op te hogen.

De toenmalig Staatssecretaris van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft in maart 2021 een subsidie opengesteld voor de meerkosten in de aanschafprijs van emissieloze bestelwagens. Met de subsidie wordt de Total Cost of Ownership (TCO) van emissieloze bestelwagens concurrerender ten opzichte van diesel bestelwagens waardoor financieringsaanvragen hiervoor kansrijker worden, hoewel het verschil in TCO voor de grotere modellen in gebruik bij mkb'ers momenteel nog vrij groot is. In de begroting voor 2022 komen extra middelen beschikbaar voor deze subsidie. Voor zero-emissie vrachtwagens zal naar verwachting eind dit jaar een aanschafsubsidie worden gepresenteerd. De ontwikkeling van de aanschafprijs en TCO van emissieloze bestelauto's en vrachtwagens in alle segmenten zal naar verwachting in de komende jaren verder verbeteren. Het Ministerie van IenW volgt deze ontwikkeling als onderdeel van de Uitvoeringsagenda Stadslogistiek.

Met een wijziging van de regeling Energie-efficiëntie Glastuinbouw (EG) van het Ministerie van LNV is subsidie beschikbaar gekomen voor energiebesparende kasdekconfiguraties waarmee de isolatiewaarde van kassen in de glastuinbouw verhoogd kan worden.

De SDE++ is voor het najaar 2021 uitgebreid met thermische energie uit oppervlaktewater, met behulp waarvan overgeschakeld kan worden op duurzame verwarming in de glastuinbouw in combinatie met een warmtepomp en een warmte- en koudeopslag. Daarnaast heeft het kabinet in de begroting voor 2022 aangekondigd dat wordt geborgd dat er binnen de SDE++ voor 2023 substantiële middelen beschikbaar zijn voor verschillende technologieën, waaronder voor warmte.

Verkenning aanvullende maatregelen

Op basis van de hiervoor beschreven knelpunten en aanvullend op de reeds genomen maatregelen heb ik aanvullende maatregelen geïnventariseerd, die hieronder beschreven worden.

Verduurzaming bedrijfspanden en maatschappelijk vastgoed

Samen met de Minister van BZK verken ik de mogelijkheden om ondersteuning en financiering voor energiebesparingsprojecten te kunnen bieden voor het mkb en maatschappelijk vastgoed, zoals toegezegd op 5 november 2020 door de toenmalig Minister van EZK tijdens de begrotingsbehandeling 2021. De Minister van BZK heeft een subsidie verstrekt aan een commerciële partij om te onderzoeken hoe een open marktstandaard voor ondersteuning en financiering van energiebesparingsprojecten voor het mkb en maatschappelijk vastgoed kan worden ontwikkeld en hoe een privaat investeringsfonds kan worden ingericht voor de financiering van energiebesparingsprojecten. De open standaard kan kaders bieden voor integrale pakketten van maatregelen om de energieuinigheid van de panden sterk te verbeteren en om uiteindelijk van het aardgas af te kunnen. Ook kunnen kaders worden ontwikkeld voor ondersteuning bij het uitvoeren van de projecten en om de kosten voor te kunnen financieren. Via de open standaard en off-balance financiering zouden specifieke knelpunten voor mkb'ers ondervangen kunnen worden en wordt het voor hen bijvoorbeeld ook interessant om duurzaamheidsmaatregelen uit te laten voeren die een langere terugverdientijd kennen dan vijf jaar. Invest-NL adviseert bij de ontwikkeling hiervan. Eind dit jaar verwachten we de uitkomsten van het onderzoek en zullen wij ons beraden op vervolgstappen.

BMKB

Met de regeling Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) kunnen mkb'ers ondersteuning krijgen bij het afsluiten van leningen. Toenmalig Staatssecretaris van EZK heeft in het Commissiedebat Ondernemen en bedrijfsfinanciering op 9 juni 2021 toegezegd om te kijken of de regeling kan worden aangepast om betere ondersteuning te bieden bij leningen die zijn bedoeld om te verduurzamen (Kamerstuk 32 637, nr. 456). Dit wordt meegenomen in de evaluatie van de BMKB die binnenkort van start zal gaan en naar verwachting in het voorjaar van 2022 zal worden opgeleverd.

Duurzaam MKB Fonds

Invest-NL heeft geïnvesteerd in het Duurzaam MKB Fonds, om bedrijven te helpen die werken aan verduurzaming. Het fonds is bijeengebracht door Invest-NL en verschillende (oud) ondernemers en beschikt momenteel over ruim € 10 mln. Het fonds kan hiermee garanties bieden voor kredieten tussen € 200.000 en € 2 mln voor duurzame ondernemers.

Wijkgerichte aanpak

Voor utiliteitsbouw geldt het uitgangspunt dat zij in beginsel meelopen met de wijkgerichte aanpak, tenzij er zwaarwegende argumenten zijn om dat niet te doen. Via utiliteitsbouw kunnen gemeenten kansen verzilveren zoals het vergroten van het lokale draagvlak en utiliteitsgebouwen als aanjager voor een aardgasvrije wijk inzetten. Het is daarom van belang mkb en maatschappelijke instellingen in wijken goed mee te nemen in de wijkaanpak.

De Minister van BZK is in samenwerking met kennisinstituut Platform31 gestart met een kennis- en leertraject utiliteitsbouw binnen de aanpak voor aardgasvrije wijken. Het kennis- en leertraject richt zich op zowel gemeenten als op marktpartijen en heeft als doel om ervaring te delen, ontwikkelvraagstukken te identificeren en kennisproducten te ontwikkelen. Het traject zal doorlopen tot medio juni 2022 en zal worden verbonden met het Programma aardgasvrije wijken.

Landbouw

Voor de glastuinbouw zijn er signalen dat de Opslag Duurzame Energie (ODE) een remmende werking heeft op het gebruik van elektriciteit als alternatief voor aardgas. Dit voorjaar zijn door toenmalig Minister van EZK de evaluatie van en de toekomstverkenning over de ODE naar de Eerste en Tweede Kamer verstuurd (Kamerstuk 30 196, nr. 752). Daarnaast zijn de Evaluatie Energiebelasting aangeboden door de Staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit (Kamerstuk 31 239, nr. 330) en het IBO Financiering Energietransitie door toenmalig Minister van EZK (Kamerstukken 32 813 en 31 239, nr. 689). Hierin komen ook de knelpunten rondom de verduurzamingsprikkel die in de glastuinbouw en de industrie ervaren worden aan bod. Gezamenlijk bieden deze rapporten een goede basis voor een volgend kabinet om beleidsopties met betrekking tot het fiscale stelsel en de verhouding met de energietransitie te overwegen.

Als uitwerking van het Klimaatakkoord (Kamerstuk 32 813, nr. 342) lopen op dit moment gesprekken met de glastuinbouwsector om te komen tot afspraken over de stappen naar een klimaatneutrale glastuinbouw. De intentie is om te komen tot een nieuw convenant Energietransitie Glastuinbouw 2021–2030.

Conclusie

Met de reeds genomen maatregelen en de verkenningen voor aanvullende maatregelen legt dit kabinet de basis voor ondersteuning van het mkb bij de klimaat- en energietransitie. De verantwoordelijke departementen zullen uw Kamer informeren over de voortgang van de verschillende maatregelen.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
D. Yeşilgöz-Zegerius